

EIROPAS PARLAMENTS

2009 - 2014

Sesijas dokuments

A7-0132/2014

19.2.2014

ZIŅOJUMS

par attīstības veicināšanu ar atbildīgu uzņēmējdarbības praksi, tostarp —
ieguves rūpniecības lomu jaunattīstības valstīs
(2013/2126(INI))

Attīstības komiteja

Referente: *Judith Sargentini*

PR_INI

SATURA RĀDĪTĀJS

	Lpp.
EIROPAS PARLAMENTA REZOLŪCIJAS PRIEKŠLIKUMS	3
PASKAIDROJUMS	15
KOMITEJAS GALĪGAIS BALSOJUMS	20

EIROPAS PARLAMENTA REZOLŪCIJAS PRIEKŠLIKUMS

**par attīstības veicināšanu ar atbildīgu uzņēmējdarbības praksi, tostarp — ieguves rūpniecības lomu jaunattīstības valstīs
(2013/2126(INI))**

Eiropas Parlaments,

- ņemot vērā Adisabebas Deklarāciju par Āfrikas derīgo izrakteņu resursu attīstību un pārvaldību, kas pieņemta par derīgo izrakteņu resursu attīstību atbildīgo ministru pirmajā Āfrikas Savienības konferencē 2008. gada oktobrī,
- ņemot vērā 2009. gada februārī Āfrikas Savienības augstākā līmeņa sanāksmē valstu un valdību vadītāju pieņemto „Āfrikas derīgo izrakteņu ieguves redzējumu”,
- ņemot vērā *ICGLR* īpašajā augstākā līmeņa sanāksmē 2010. gada 15. decembrī pieņemto Lusakas Deklarāciju par nelegālas dabas resursu izmantošanas novēršanu Lielo ezeru reģionā¹,
- ņemot vērā par derīgo izrakteņu resursu attīstību atbildīgo ministru otrajā Āfrikas Savienības konferencē Adisabebā 2011. gada decembrī pieņemto Rīcības plānu par Āfrikas derīgo izrakteņu ieguves redzējuma īstenošanu,
- ņemot vērā ANO Cilvēktiesību padomes 17. sesijā 2011. gada maijā ģenerālsekretāra īpašā pārstāvja ierosinātos 10 principus cilvēktiesību risku pārvaldības integrēšanai sarunās par valsts ieguldītāju līgumu,
- ņemot vērā ESAO „Pienācīgas pārbaudes pamatnostādnes attiecībā uz atbildīgām derīgo izrakteņu piegādes ķēdēm no konfliktu skartām un augsta riska teritorijām”, kurās sniegti sīki izstrādāti ieteikumi, kas palīdz uzņēmumiem ievērot cilvēktiesības un izvairīties no konflikta zonu finansēšanas, izmantojot to piegādes praksi²,
- ņemot vērā *EITI* starptautisko pārredzamības standartu, kas garantē valdību pienākumu publiskot no dabas resursiem gūtos ieņēmumus,
- ņemot vērā 2013. gada jūnijā G8 valstu augstākā līmeņa sanāksmē *Lough Erne* pieņemto deklarāciju, kurā valstu un valdību vadītāji atkārtoti uzsvēra pārredzamas un atbildīgas dabas resursu un to piegādes ķēdes pārvaldības nozīmīgumu³,
- ņemot vērā 2013. gada 6. septembrī publicēto G20 valstu nobeiguma deklarāciju, kurā vadītāji atbalsta Ieguves rūpniecības pārredzamības iniciatīvu (*EITI*),
- ņemot vērā Reglamenta 48. pantu

¹ <http://www.oecd.org/corporate/mne/47143500.pdf>

² <http://www.oecd.org/daf/inv/mne/GuidanceEdition2.pdf>

³ <https://www.gov.uk/government/publications/g8-lough-erne-declaration/g8-lough-erne-declaration-html-version>

- ņemot vērā Attīstības komitejas ziņojumu (A7-0132/2014),
- A. tā kā daudzu jaunattīstības valstu dabas resursu ieguve veido būtisku IKP daļu un bieži vien arī lielāko daļu peļņas no ārvalstu valūtas maiņas un ārvalstu ieguldījumiem;
 - B. tā kā Āfrikā atrodas vienas no pasaulē lielākajām derīgo izrakteņu rezervēm un tā kā no Āfrikas derīgo izrakteņu ieguves gūtais labums būtu jāizmanto, lai sasniegtu TAM, izskaustu nabadzību un panāktu strauju un vispārēju sociāli ekonomisko attīstību un izaugsmi; tā kā Āfrikas valstīm tomēr joprojām ir jāizstrādā un jāīsteno saskaņotas stratēģijas, lai dabas resursu izmantošana veicinātu to tautsaimniecības attīstību un dažādošanu;
 - C. tā kā dabas resursi var būt svarīgi ekonomiskās izaugsmes un sociālās attīstības virzītāji, ja ieņēmumu pārvaldība norit pareizi un pilnīgi pārredzami;
 - D. tā kā strīdi par naftu, gāzi, derīgajiem izrakteņiem, kokmateriāliem un citiem dabas resursiem ir otrs lielākais konfliktu avots pasaulē; tā kā pieaugošā konkurence par tādiem resursiem kā zeme un ūdens saasina pašreizējos konfliktus vai izraisa jaunus; tā kā vides degradācija, cilvēku skaita palielināšanās un klimata pārmaiņas veicina zemes un dabas resursu nesaimniecisku izmantošanu;
 - E. tā kā dabas resursiem bagātās valstīs paradoksālā kārtā bieži vien ir krietni nelabvēlīgākā situācijā nekā citas valstīs (tā dēvētais „resursu lāsts”), un derīgo izrakteņu kontrole, izmantošana, tirdzniecība un aplikšana ar nodokļiem dažos gadījumos veicina bruņotos konfliktus (problēma saistībā ar derīgajiem izrakteņiem konflikta zonās);
 - F. tā kā vietējie iedzīvotāji bieži vien nesaņem labumu, ko sniedz derīgo izrakteņu ieguve, vai arī negatīvā sociālā un ar vidi saistītā ietekme ir daudz spēcīgāka par šo labumu; tā kā vietējās vai valsts iestādes var veicināt labumu, ko derīgo izrakteņu ieguve sniedz vietējiem iedzīvotājiem, pateicoties labākai pārvaldībai un lielākai pārredzamībai, un tādējādi novērst iespējamo negatīvo sociālo un ar vidi saistīto ietekmi;
 - G. tā kā ar vidi saistītās un sociālās ietekmes novērtējumam ir būtiska loma pirmiedzīvotāju tiesību aizsardzībā derīgo izrakteņu ieguves reģionos;
 - H. tā kā saskaņā ar Pasaules Bankas 2008. gadā veiktajām aplēsēm 90 % Kongo Demokrātiskajā Republikā iegūto derīgo izrakteņu iegūst maza mērogā strādājoši kalnrači, kas nav reģistrēti un strādā attālos un nedrošos reģionos, kurus kontrolē bruņoti grupējumi;
 - I. tā kā derīgo izrakteņu ieguve nelielā mērogā nodrošina būtisku nodarbinātību, jo īpaši lauku apvidos; tā kā amatniecības līmenī un mazā mērogā notiekošai derīgo izrakteņu ieguvei ir jāpiešķir oficiāls statuss, lai veicinātu vietējā/valsts līmeņa uzņēmējdarbību, uzlabotu dzīves līmeni un sekmētu integrētu lauku sociālo un ekonomisko attīstību; tā kā amatniecības līmenī un nelielā mērogā notiekošas derīgo izrakteņu ieguves neoficiālais statuss Āfrikā padara to neaizsargātu pret organizēto noziedzību un paramilitārām organizācijām un tā ir saistīta ar daudzām problēmām, piemēram, bērnu darbu, kas liedz sasniegt pilnīgu tās attīstības potenciālu;

- J. tā kā ieguves nozarei būtu jāveicina inovatīvu tehnoloģisku tīklu izveide un jāsniedz risinājumi resursu efektivitātes, energoefektivitātes, ekodizaina, veiktspējas uzlabošanas, otreizējas pārstrādes un aprites ekonomikas jomā, kā rezultātā ieguvējas varētu būt gan jaunattīstības, gan attīstītās valstis;
- K. tā kā Āfrikas derīgo izrakteņu ieguves redzējumā ir piedāvāts veicināt saskanīgāku un pamatīgāku nozares integrēšanu kontinenta ekonomikā un sabiedrībā;
- L. tā kā ieguves rūpniecībai raksturīga problēma ir cilvēktiesību pārkāpumi, tostarp bērnu darbs, seksuāla vardarbība, cilvēku pazušana, tiesību uz tīru vidi neievērošana, zemes un iztikas līdzekļu atsavināšana bez vienošanās un pienācīgas kompensācijas, piespiedu pārvietošana un kultūrvēsturiski nozīmīgu vietu iznīcināšana;
- M. tā kā piespiedu darbs un arodbiedrību un tiesību uz darba koplīgumu slēgšanu aizliegšana joprojām ir lielākās problēmas; tā kā līdzīgā veidā ārkārtīgi sliktie veselības aizsardzības un darba drošības standarti vai to trūkums rada milzīgas problēmas, jo īpaši neliela apjoma raktuvēs, kurās bieži vien ir ļoti bīstami darba apstākļi;
- N. tā kā pienākums ievērot cilvēktiesības ir pasaules standarts attiecībā uz visu uzņēmumu paredzamo rīcību neatkarīgi no to darbības vietas, kā tas atkārtoti norādīts Uzņēmējdarbības un cilvēktiesību pamatprincipos, ko sagatavojis ANO ģenerālsekretāra īpašais pārstāvis cilvēktiesību jautājumos un starptautisko korporāciju un citu uzņēmumu lietās *John Ruggie*; tā kā tomēr nav pietiekamas saskaņas jautājumā par minētā pienākuma konkrētām sekām, un virzību uz šā pienākuma visaptverošu ievērošanu būtiski kavē arī efektīvas uzraudzības, ziņošanas, pārbaudes un pārskatatbildības mehānisma trūkums;
- O. tā kā arvien vairāk atšķirīgu rīcības kodeksu, standartu un sertifikācijas shēmu korporatīvās sociālās atbildības jomā sarežģī vai padara neiespējamu novērtēšanu, salīdzināšanu un pārbaudi; tā kā iepriekš minētajam ir vairāki cēloņi, tostarp uzņēmumu, kas vēlas, lai tos uzskatītu par sociāli un vides ziņā atbildīgiem uzņēmumiem, nepietiekama apņemšanās panākt efektīvu korporatīvo sociālo atbildību un centieni rast vienkāršākus risinājumus;
- P. tā kā, lai palielinātu efektivitāti un panāktu objektivitāti korporatīvās sociālās atbildības jomā, ir ļoti svarīgi pāriet no pašreizējās *à la carte* sistēmas, kurā uzņēmumi izvēlas noteikumus un standartus saskaņā ar savām vēlmēm, uz kopīgiem nozares standartiem;
- Q. tā kā viltus draudzīgums attiecībā uz vidi (*greenwashing*) — šķietami draudzīgas rīcības tēla veidošana, lai maldinātu sabiedrību un novērstu uzmanību no videi kaitīgām darbībām — maldina patērētājus, sabiedrību un regulatorus attiecībā uz ekoloģiskajiem rādītājiem un mazina iespēju panākt atbildīgu uzņēmējdarbību, un tādējādi šāda situācija ir jānovērš; tā kā uzņēmumiem, kas izmanto korporatīvo sociālo atbildību kā tirdzniecības rīku, vispārīgi ir jānodrošina, ka visi to apgalvojumi ir patiesi;
- R. tā kā *EITI* īstenošanai ir jāpalielina ieņēmumu pārvaldības pārredzamība, lai samazinātu korupcijas iespējas un ļautu nodrošināt taisnīgu labuma sadali;
- S. tā kā — neraugoties uz to, ka pagājušajās divās desmitgadēs daudzās Āfrikas valstīs tika veikta ekonomikas, tirdzniecības un ieguldījumu liberalizācija, tajās nav panākta būtiska

tautsaimniecības dažādošana, un tajās kopumā ir mazāk daudzveidīga tautsaimniecība, kas vairāk vērsta, piemēram, gan uz zemas pievienotās vērtības derīgo izrakteņu, gan lauksaimniecības produktu eksportu, kas ir īpaši jutīgs pret ārējiem cenu satricinājumiem; tā kā mūsdienās ir jāiegulda īpašas pūles, lai dažādotu tautsaimniecību, proti, mazinātu atkarību no ieguves nozarēm vai lauksaimniecības produktu eksporta;

- T. tā kā Adisabebas deklarācijā par Āfrikas derīgo izrakteņu resursu attīstību un pārvaldību Āfrikas valstis tiek aicinātas nodrošināt to, ka ekonomisko partnerattiecību nolīgumi (EPN) un vispārējās PTO sarunas neierobežo valsts attīstības politiku un ka tirdzniecības liberalizācija, kas var vēl vairāk palielināt Āfrikas valstu ar zemiem ienākumiem atkarību no izejvielām, nerada t. s. noslēgtības efektu (*lock-in effect*);
- U. tā kā kopš Pasaules Bankas vadītajām derīgo izrakteņu ieguves reformām 80. gados Latīņamerika īsteno jaunus centienus stiprināt valsts institūciju lomu, galveno uzmanību pievēršot valsts prioritātēm un ekonomiskās attīstības mērķiem;
- V. tā kā, neraugoties uz to, ka daudzi ES reģionālie tirdzniecības nolīgumi un EPN aizliedz eksporta nodokļu izmantošanu, tie joprojām tiek plaši piemēroti;
- W. tā kā dažās ĀKK valstīs valda satraukums, ka EPN ierobežojumi attiecībā uz eksporta nodokļiem var sarežģīt augšup vērsto virzību vērtību ķēdē;
- X. tā kā derīgo izrakteņu ieguves nozarē ir plaši izplatīta korupcija un nepārredzami līgumi;
- Y. tā kā mūsdienu piegādes ķēžu globālais raksturs nozīmē, ka dabas resursi, kas ir pastiprinājuši dažus no asākajiem konfliktiem pasaulē, tiek pirkti un tirgoti starptautiskā līmenī, un to veic arī uzņēmumi, kas darbojas ES;
- Z. tā kā arī vēlami, brīvprātīgi pasākumi, ko uzņēmumi veic, lai izvairītos no derīgo izrakteņu ieguves konflikta zonās, ne vienmēr ir bijuši efektīvi;
- AA. tā kā ASV 2010. gadā pieņemtā *Dodd-Frank* likuma 1502. pantā ir noteikts, ka uzņēmumiem, kas reģistrēti Vērtspapīru un biržas komisijā (VBK), tostarp Eiropas uzņēmumiem, ir pastāvīgi jāīsteno pienācīgi centieni, lai noteiktu, vai to produktu sastāvā nav derīgie izrakteņi, ar kuru palīdzību ir finansēti bruņoti grupējumi Kongo Demokrātiskajā Republikā; tā kā pievienotajā nolēmumā VBK ir atsaukusies uz ESAO pamatnostādņēm kā uzticamu pienācīgu centienu īstenošanas standartu uzņēmumiem, kas īsteno tiesību aktus;
- AB. tā kā centieni izbeigt konfliktu, novēršot amatniecības līmenī notiekošas derīgo izrakteņu ieguves radīto ieņēmumu aizplūšanu pie bruņotiem grupējumiem ir bijuši salīdzinoši sekmīgi dimantu ieguves jomā, bet ir nepieciešami lielāki centieni, lai papildus Starptautiskajai konferencei par Lielo ezeru reģionu izveidotu stabilu tiesisko un institucionālo sistēmu amatniecības līmenī notiekošai derīgo izrakteņu ieguvei,

Derīgo izrakteņu ieguve un ilgtspējīga attīstība

1. ar bažām uzsver, ka neilgtspējīgai derīgo izrakteņu ieguvei var būt nelabvēlīga ietekme uz vidi un nelabvēlīga sociālā ietekme, jo īpaši Āfrikā;

2. uzsver, ka vispārējais preču cenu straujais pieaugums, ko pastiprināja pieprasījums jaunajās tirgus ekonomikas valstīs, sniedz lielisku iespēju ar resursiem bagātām jaunattīstības valstīm, jo īpaši Āfrikai, vairojot ieņēmumus un novirzīt tos attīstībai savu iedzīvotāju interesēs; atbalsta valsts politikas virzienus, kas ir vērsti uz iepriekš minēto mērķi; norāda, ka normatīvajām un administratīvajām reformām bieži vien ir izšķiroša nozīme un uzsver, ka nolīgumiem tirdzniecības un ieguldījumu jomā nevajadzētu mazināt politikas nozīmi;
3. uzsver, ka papildus valsts ieņēmumiem, ko var izmantot attīstībai, derīgo izrakteņu ieguves rūpniecībai vajadzētu sekmēt attīstību, izmantojot saikni ar vietējo ekonomiku, piemēram, nodarbinot un apmācot vietējos iedzīvotājus, pērkot vietējās preces un pakalpojumus, vietējā līmenī pārstrādājot iegūtās izejvielas un piedaloties centienos attīstīt vietējo rūpniecību, kurās par izejvielām izmanto apstrādātus vai neapstrādātus materiālus, vai var gūt cita veida labumu no pašreizējiem derīgo izrakteņu ieguves uzņēmumiem; mudina Āfrikas Savienības dalībvalstis sistemātiski īstenot „Āfrikas derīgo izrakteņu ieguves rūpniecības redzējumu”; pauž pārliecību, ka šādi var ievērojami paātrināt virzību uz Tūkstošgades attīstības mērķu sasniegšanu; šajā sakarībā uzsver, ka ir jāsekmē ilgtspējīgas attīstības principi, kuru pamatā ir sociāli un vides ziņā atbildīga derīgo izrakteņu ieguve;
4. aicina jaunattīstības valstis uzlabot reģionālo sadarbību, izstrādājot un pieņemot kopīgus vides, sociālos, veselības aizsardzības un drošības standartus un normas derīgo izrakteņu ieguves, tostarp amatniecības līmenī un mazā mērogā notiekošas derīgo izrakteņu ieguves, nozarē;
5. uzsver vajadzību izstrādāt reģionālo un starptautisko pieeju dabas resursu nelegālas izmantošanas ierobežošanai; mudina jaunattīstības valstis veikt pasākumus, lai amatniecības līmenī un mazā mērogā notiekošas derīgo izrakteņu ieguves nozarei piešķirtu oficiālu statusu, nodrošinot iztikas līdzekļus, iztikas minimumu un iekļaujot amatieru līmeņa un neliela apjoma kalnrūpniecības nozari lauksaimniecības un valsts ekonomikā, vienlaikus šajā nolūkā nodrošinot pieejamu finansiālo un tehnisko atbalstu un paredzot tiesisko regulējumu, kas nodrošina amatniecības līmenī un mazā mērogā notiekošas derīgo izrakteņu ieguves tiesību turētājiem pietiekamu zemes platību un garantētas īpašumtiesības; aicina ES palīdzēt jaunattīstības valstīm vietējā līmenī palielināt spējas, lai ieviestu izsekošanas un sertificēšanas sistēmas pirms noteikt aizliegumus attiecībā uz neatbilstīgu derīgo izrakteņu pārvadāšanu;
6. uzsver ES centienus atbalstīt turpmāku institucionālo attīstību un spēju veidošanu uzņēmējās valstīs, lai izveidotu nepieciešamo institucionālo un tiesisko regulējumu ieguves rūpniecības nozarēs gūto ienākumu pārrēķināšanai un efektīvai pārvaldībai un sadalei; vēl uzsver starp ES un Āfrikas Attīstības banku izveidotās partnerības; jo īpaši mudina ES piešķirt prioritāti palīdzības sniegšanai tiesību aktu un nodokļu politikas pilnveidošanā, lai pēc iespējas vairāk palielinātu ieguves rūpniecības attīstības sniegto labumu vietējā un valsts līmenī, radot darbvietas vietējā līmenī, nodrošinot iztikas minimumu nodarbinātajiem un viņu ģimenēm un pastiprinot saikni starp mazajiem un vidējiem uzņēmumiem un piegādes ķēdi, kas saistīta ar ieguves rūpniecības attīstību;
7. uzsver, ka saskaņā ar īpašumtiesību principu, vietējām kopienām vajadzētu piedalīties ar

dabas resursiem saistītu projektu plānošanā un izstrādāšanā, un tie būtu jāizvērtē, ņemot vērā vietējās piegādes ķēdes un vietējo iedzīvotāju nodarbinātību;

8. uzskata, ka, attīstot ieguves rūpniecību, ir svarīgi atzīt un aizsargāt pirmiedzīvotāju tradicionālās tiesības un kultūru un nodrošināt viņu primāru un uz informāciju balstītu līdzdalību;
9. uzsver, ka ir jānodrošina, lai tiem, kas cietuši no starptautisko uzņēmumu izdarītajiem tiesību aktu sociālajā un vides jomā pārkāpumiem, ir reāla piekļuve tiesu iestādēm;
10. uzsver, ka situācijā, kad vietējie noteikumi jaunattīstības valstīs bieži vien nenodrošina pietiekamu cilvēktiesību aizsardzību attiecībā uz korporatīviem pārkāpumiem, ANO programmā „Aizsargāt, ievērot un labot” ir visaptverošā un noderīgā veidā apkopoti principi, kuri uzņēmumiem būtu jāpielieto, lai ievērotu un aizsargātu cilvēktiesības;
11. prasa efektīvi īstenot Āfrikas Cilvēktiesību hartu, kas ietver noteikumus par bagātības un dabas resursu nodošanu un atbilstošas kompensēšanas principus;
12. prasa jaunattīstības valstīm ratificēt ar derīgo izrakteņu nozari saistītās cilvēktiesību konvencijas un instrumentus un īstenot tos, arī pilnvarojot cilvēktiesību aizsardzības institūcijas nodrošināt cilvēktiesību standartu ievērošanu derīgo izrakteņu ieguves jomā un izstrādājot instrumentus un metodoloģiju veselības un cilvēktiesību jautājumu iekļaušanai ietekmes novērtēšanas procedūrās;
13. ar bažām atzīmē, ka saskaņā ar ANO īpašā referenta cilvēktiesību jautājumos *John Ruggie* sniegto informāciju aptuveni divas trešdaļas uzņēmumu izdarīto cilvēktiesību pārkāpumu ir konstatēti naftas, gāzes un citās derīgo izrakteņu ieguves nozarēs; uzsver, ka saskaņā ar starptautiskajiem un Eiropas cilvēktiesību aktiem ES dalībvalstīm un starptautiskajai kopienai ir jānodrošina, ka minētie uzņēmumi, kas darbojas to jurisdikcijā, ar savu uzņēmējdarbību tieši vai netieši neradītu un neveicinātu cilvēktiesību pārkāpumus;
14. pauž bažas par darba apstākļiem neliela mēroga derīgo izrakteņu ieguves nozarē, kurā daudzas darbvietas ir nedrošas un neatbilst starptautiskajiem un valsts darba standartiem un kurā tiek lēsts, ka negadījumu līmenis ir sešas līdz septiņas reizes augstāks liela mēroga ieguves rūpniecībā; aicina jaunattīstības valstu valdības un derīgo izrakteņu ieguves nozares uzņēmumus ievērot SDO konvencijās, to skaitā Konvencijā par darba drošību un veselības aizsardzību raktuvēs, noteiktos darba pamatstandartus, lai nodrošinātu pienācīgus un drošus darba apstākļus visiem raktuvju strādniekiem;
15. aicina ES dalībvalstis palielināt palīdzību, lai apkarotu bērnu nodarbināšanu derīgo izrakteņu ieguvē un atbalstītu SDO centienus nodrošināt izglītības un alternatīvas ienākumu gūšanas iespējas, lai nepieļautu bērnu nodarbināšanu šajā nozarē;
16. atzinīgi vērtē to, ka starptautiskās finanšu iestādes ir izstrādājušas metodes, lai nodrošinātu, ka tie, kas investē derīgo izrakteņu ieguvē, veic ietekmes uz vidi novērtējumu un sociālās ietekmes novērtējumu; tomēr atzīmē, ka veikspējas palielināšana jaunattīstības valstīs, lai tās varētu izpildīt minētās prasības, joprojām ir problemātiska, ņemot vērā finanšu un cilvēkresursu ierobežojumus; tādēļ aicina ES uzlabot tehnisko palīdzību, lai nodrošinātu jaunattīstības valstīm iespēju ieviest sistemātiskas sociālā un ar

veselības aizsardzību un vidi saistītā riska novērtēšanas praksi, efektīvi iesaistot sabiedrību;

17. uzsver Pasaules Bankas grupas lomu atbildīgas uzņēmējdarbības prakses ieviešanā; atkārtoti vērš uzmanību uz nepieciešamību uzlabot pieredzes apmaiņu par tādu institūciju izveidi, kuras lielāku uzsvāru liek uz integritāti, un šīs pieredzes izmantošanu, kā arī nepieciešamību informāciju un resursus darīt pieejamus plašām tautas masām, lai attiecīgo valstu valdība būtu spiesta uzlabot sava darba efektivitāti un vairāk ņemt vērā iedzīvotāju vajadzības;
18. aicina varas iestādes aizliegt derīgo izrakteņu iegulu izpēti un izmantošanu nacionālajos parkos un pasaules kultūras mantojuma sarakstā iekļautajās vietās un uzņēmumus apņemt neiesaistīties šādā izpētē un izmantošanā;
19. uzskata, ka derīgo izrakteņu ieguves nozarei, izmantojot tehnoloģiju nodošanu un atbildīgas investīcijas, būtu jāveic nozīmīgs ieguldījums klimata pārmaiņu mazināšanā; it īpaši uzsver, ka liela mēroga derīgo izrakteņu ieguves nozares uzņēmumi var sniegt zinātību par emisiju samazināšanu neliela un vidēja mēroga ieguves nozarei; atkārtoti aicina ES censties panākt vienošanos par finansējumu klimata jomā, tehnoloģiju nodošanu un veikspējas palielināšanu un uzlabot palīdzību jaunattīstības valstīm CO₂ emisiju samazināšanas jomā;
20. uzsver, ka ir nepieciešami stingri Eiropas tiesību akti par nefinansiālas informācijas atklāšanu, kas jāveic atsevišķiem lielajiem uzņēmumiem, tostarp par uzņēmumu pienākumu veikt uz risku balstītus pienācīgus centienus, ņemot vērā visu piegādes ķēdi;

Privātā sektora nozīme

21. aicina efektīvi īstenot SDO Deklarāciju par pamatprincipiem un tiesībām darbā un ESAO Pamatnostādnes starptautiskiem uzņēmumiem, ANO iniciatīvu „*Global Compact*” un ANO Uzņēmējdarbības un cilvēktiesību pamatprincipus, ieviešot kopējus nozares mehānismus;
22. aicina EĀDD un Komisiju nodrošināt, ka ES tirdzniecības amatpersonas, kas darbojas ES delegācijās, tiek regulāri apmācītas korporatīvās sociālās atbildības jautājumos;
23. aicina Komisiju aktīvi veicināt atbildīgu uzņēmējdarbības īstenošanu starp ES uzņēmumiem, kas darbojas ārvalstīs, nodrošinot stingru atbilstību visiem tiesiskajiem pienākumiem, jo īpaši starptautiskajiem standartiem un noteikumiem cilvēktiesību, darba un vides jomā;
24. uzsver, ka dažādu sociālās korporatīvās atbildības īstenošanas programmu tematiskā joma bieži vien ir selektīva, arī attiecībā uz sociāliem un vides jautājumiem; uzskata, ka šāda fragmentāra pieeja var kaitēt uzņēmuma vispārējās ilgtspējīgas darbības novērtējumam; uzskata, ka, lai gan minētajās sistēmās ir izveidojusies vispārēja izpratne un formulēti korporatīvās sociālās atbildības principi, tiem būtu jāveido arī pamats kopīgiem starptautiskiem nozares standartiem jautājumā par to, kas ir atbildīga uzņēmējdarbība;
25. vienlīdz uzsver, ka iniciatīvas korporatīvās sociālās atbildības jomā būtu jāuzskata nevis

par tādām, kas aizstāj valsts atbildību pret saviem iedzīvotājiem attiecībā uz pamatinfrastruktūras un citu sabiedrisko labumu nodrošināšanu, bet gan par tādām, kas to papildina;

Starptautiskās tirdzniecības un investīciju politika

26. aicina ES izmantot savas tirdzniecības un investīciju attiecības ar galvenajām partnervalstīm (piemēram, ASV, Ķīnu, Japānu, Brazīliju un Indiju), lai sekmētu dialogu par korporatīvo sociālo atbildību; turklāt mudina ES veikt ierosināto tirdzniecības nolīgumu ilgtspējas ietekmes novērtējumus pirms sarunu posma sākšanas; aicina ar līgumu starpniecību sekmēt pozitīvu korporatīvās sociālās atbildības praksi;
27. norāda, ka pašreizējā starptautiskās tirdzniecības un investīciju politika ierobežo jaunattīstības valstu iespējas izmantot visus instrumentus, kuri iepriekš tika izmantoti attīstītajās valstīs to industrializācijas stratēģiju īstenošanas gaitā; uzsver, ka tirdzniecības nolīgumos būtu jāievēro tas, ka jaunattīstības valstīs ir vajadzīga tautsaimniecības diversifikācija un tehnoloģiju modernizācija;
28. atzīst ārvalstu tiešo investīciju nozīmi rūpnieciskās izaugsmes veicināšanā, tomēr konstatē, ka pārāk labvēlīgie noteikumi attiecībā uz ārvalstu tiešajām investīcijām (ĀTI) derīgo izrakteņu ieguvē, ko jaunattīstības valstis piemēroja pagājušā gadsimta 80. un 90. gados, līdz ar nesaimnieciskumu, korupciju, pārskatatbildības trūkumu un vāju regulējumu ir lieguši iegūt taisnīgu daļu no peļņas, ko radījusi dabas resursu izmantošana, tādējādi atņēmuši šīm valstīm resursus, kuri bija ļoti vajadzīgi to sociālajai un ekonomiskajai attīstībai;
29. kopā ar ANO īpašo pārstāvi uzņēmējdarbības un cilvēktiesību jautājumos pauž bažas, ka pašreizējās metodes attiecībā uz ieguldītāju tiesību aizsardzību līgumos un starptautiskajos nolīgumos ierobežo valstu iespējas aizsargāt cilvēktiesības; uzsver vajadzību panākt līdzsvaru starp ieguldītāju tiesībām un pienākumiem saistībā ar ilgtspējīgu tautas attīstību;
30. mudina ES un dalībvalstis īstenot ANO īpašā pārstāvja uzņēmējdarbības un cilvēktiesību jautājumos ierosinātos 10 principus, kuru mērķis ir iekļaut cilvēktiesību risku pārvaldību valsts sarunās ar investoru par līguma noslēgšanu, lai nodrošinātu, ka stabilitātes klauzula nelabvēlīgi neietekmē cilvēktiesību aizsardzību un ievērošanu; aicina ES atbalstīt spēju veidošanu jaunattīstības valstīs attiecībā uz sarunām cilvēktiesību jomā, cilvēktiesību īstenošanu un ilgtspējīgas attīstības klauzulas investīciju nolīgumos;
31. uzsver, ka veikspējas prasības, kuru mērķis ir, piemēram, palielināt saikni starp ārvalstu ieguldītājiem un vietējiem ražotājiem, ir raksturīga rūpniecības politikas pazīme; uzsver, ka ar investīciju nolīgumos būtu jāparedz prasības par vietējā satura izmantošanu un tehnoloģiju pārnesi, lai mudinātu ārvalstu uzņēmumus izveidot augšupēju un lejupēju saikni un veicinātu uzņemošās valsts ekonomisko attīstību;
32. mudina Āfrikas valstis pastiprināt pūliņus panākt reģionālo integrāciju, lai likvidētu atsevišķus Āfrikas teritorijā pastāvošus šķēršļus industrializācijai uz derīgo izrakteņu ieguves un izmantošanas pamata;
33. uzsver, ka eksporta nodokļi ir atļauti saskaņā ar PTO režīmu un var veidot daļu no politikas stratēģijas, kuras mērķis ir attīstīt vietējās ražošanas vai pārstrādes nozares;

Labuma gūšana no ieņēmumiem

34. mudina ES palīdzēt jaunattīstības valstīm sarunās par investīciju nolīgumiem, kas sniegs ilgtspējīgus sociālos pabalstus un nodrošinās labākus sociāli ekonomiskos apstākļus; norāda, ka mudinot jaunattīstības valstu valdības samazināt nodokļus un atlīdzību, derīgo izrakteņu ieguves uzņēmumi patiesībā vājina valsts fiskālās spējas, turpretī „tarifu eskalācija”, ko ES piemēro gatavajai produkcijai, sarežģī izejvielas ražojošo jaunattīstības valstu iespējas pārstrādāt un ražot produktus ar pievienoto vērtību eksportam;
35. uzsver, ka ir jāapspriež un jāīsteno nodokļu līgumi ar jaunattīstības valstīm, lai nodrošinātu, ka starptautiskie uzņēmumi maksā taisnīgu daļu no nodokļiem; plašākā mērogā aicina ES palielināt atbalstu, lai palīdzētu jaunattīstības valstīm veikt nodokļu reformas un nostiprināt nodokļu administrēšanu, tādējādi ļaujot pienācīgi gūt, pārvaldīt un sadalīt ieņēmumus no derīgo izrakteņu ieguves un ieguldot darbu tādu brīvās tirdzniecības nolīgumu noslēgšanā, kuros ir paredzēta tarifu eskalācijas novēršana attiecībā uz konkrētiem gatavās produkcijas veidiem, kas varētu kavēt derīgo izrakteņu izmantošanu pievienotās vērtības produktu pārstrādei un ražošanai, tādējādi nelabvēlīgi ietekmējot jaunattīstības valstu tautsaimniecības diversifikācijas stratēģiju;
36. uzsver, ka nelegālajām kapitāla plūsmām no Āfrikas ir saistība ar slepenību ap līgumiem par derīgo izrakteņu ieguvī un nodokļu sistēmām; tādēļ uzskata, ka par galveno prioritāti jāizvirza cīņa pret izvairīšanos no nodokļu maksāšanas un nodokļu oāžu likvidēšana;
37. pauž bažas par veidu, kādā var piešķirt koncesijas derīgo izrakteņu ieguves uzņēmumiem, un par problēmām, ko tas var izraisīt, tostarp par iztikas līdzekļu atņemšanu iedzīvotājiem un problēmas saistībā ar lietotāju tiesībām un tiesībām uz zemi; mudina iestādes noteikt „aizliegtās zonas” attiecībā uz koncesijām teritorijās, kurās vide tiek aizsargāta ar tiesību aktu vai kurās ir liels amatniecības līmeņa derīgo izrakteņu ieguves īpatsvars, pirms koncesiju piešķiršanas, lai novērstu nemierus un izvairītos no nevajadzīgām problēmām vietējās kopienās un derīgo izrakteņu ieguves uzņēmumos; aicina arī iestādes pirms koncesiju piešķiršanas nodrošināt iespēju rīkot konsultācijas ar vietējām kopienām, pienācīgi novērtēt koncesijas pieprasījumus, uzraudzīt objektus un novērtēt derīgo izrakteņu ieguves ietekmi; aicina iestādes nodrošināt, ka amatniecības līmeņa derīgo izrakteņu ieguves koncesijām tiek piešķirts oficiāls statuss un tās tiek pienācīgi atzītas visās valstīs, tostarp gadījumos, kad valstis virzās uz derīgo izrakteņu rūpniecisku ieguvī;
38. atzinīgi vērtē neseno īstenoto pārredzamības un grāmatvedības direktīvu pārskatīšanu, kuras ietvaros tika ieviests pienākums ziņot valdībai par maksājumiem ieguves rūpniecības un mežu izstrādes nozarē; mudina dalībvalstis ātri īstenot šīs direktīvas; aicina nodrošināt ieņēmumu datu pieejamību pēc iespējas atklātākā un pieejamākā formātā;
39. aicina iestādes nodrošināt, ka derīgo izrakteņu ieguves atļaujas un citi aktīvi tiek pārdoti vai piešķirti, izmantojot atklātus un pārredzamus konkursus; aicina iestādes publicēt līgumus, tostarp pielikumus, kartes un visu finanšu informāciju, kā korupcijas novēršanas līdzekli; aicina attiecīgās iestādes un uzņēmumus kā līdzekli korupcijas novēršanai sagatavot pilnīgu sarakstu, norādot visu derīgo izrakteņu ieguves uzņēmumu akcionārus, jo īpaši attiecībā uz visiem jaunajiem darījumiem, un pilnīgu sarakstu, kurā norādīti tie, kas sistemātiski gūst labumu no šiem darījumiem; aicina iestādes un uzņēmumus nodrošināt, lai visi valdībai veiktie maksājumi tiktu publicēti pēc iespējas plašāk pieejamā

veidā; aicina ES pieprasīt, lai Eiropā reģistrētie ieguves rūpniecības uzņēmumi publiskotu visus noslēgtos līgumus;

40. aicina iestādes izmeklēt nopietnas apsūdzības korupcijā derīgo izrakteņu ieguves nozarē un vainīgos saukt pie atbildības, iesaldēt finanšu resursus vai vajadzības gadījumā neļaut izpildīt darījumus; aicina korupcijas riska novērtējumā iekļaut aktīvu konfiskācijas un konfiscēto līdzekļu tālākpārdošanas procesa apskatu, personu vai uzņēmumu iesaistīšanos koncesiju apmaiņā starpnieku lomā (jo īpaši ja ir zināms, ka šiem starpniekiem ir attiecības ar valdības iestādēm) un aktīvu pārdošanā par pazeminātu cenu un aktīvu pārdošanā, nerīkojot iepirkumu (jo īpaši, ja aktīviem ir būtiska ekonomiskā nozīme vai arī iepirkumu rīkošana ir vispārpieņemta norma); aicina iestādes nodrošināt, ka šo aktīvu tiešie pircēji ir atbildīgi starpniekiem, kuri ir to sadarbības partneri;

Saiknes likvidēšana starp bruņotiem konfliktiem un derīgo izrakteņu izmantošanu

41. ar bažām norāda, ka vērtīgu dabas resursu, tostarp naftas, gāzes, derīgo izrakteņu un kokmateriālu izmantošana ir galvenais konfliktu avots pasaulē; uzskata, ka sekmīgām konfliktu novēršanas stratēģijām jāpievēršas šādiem jautājumiem: kopienų nepietiekamai iesaistīšanai derīgo izrakteņu ieguves nozares attīstības procesā; neatbilstīgai ieguvumu sadalei, nelabvēlīgajai ekonomiskajai, sociālajai un ar vidi saistītai ietekmei, finanšu līdzekļu nepareizai pārvaldībai, korupcijai, armijas un nemiernieku kustības lomai, neatbilstīgajam institucionālajam un tiesiskajam regulējumam attiecībā uz derīgo izrakteņu ieguves nozares attīstības pārvaldību un nepietiekamas uzmanības veltīšanai dabas resursu jautājumiem miera nolīgumos;
42. atzinīgi vērtē dokumentu par Āfrikas derīgo izrakteņu ieguves nākotni, saskaņā ar kuru videi un sabiedrībai draudzīgai, pārredzamai un iekļaujošai derīgo izrakteņu ieguves nozarei, kas nodrošina paliekošu labumu kopienām, ir būtiska nozīme šīs nozares negatīvās ietekmes un derīgo izrakteņu izmantošanas izraisīto konfliktu nepieļaušanai; šajā sakarā aicina nodrošināt pārredzamus un līdzdalību veicinošus pārvaldības procesus visos līmeņos, lai novērtētu derīgo izrakteņu ieguves ietekmi uz vidi un sabiedrību;
43. uzsver, ka derīgie izrakteņi no konflikta zonām ir lielākā problēma saistībā ar cilvēktiesībām; uzsver, ka laba pārvaldība, tostarp vides labas pārvaldības prakse un kontrole un sociālo standartu ievērošana ir būtiska, lai cīnītos pret problēmu, kas saistīta ar derīgajiem izrakteņiem no konflikta zonām;
44. norāda, ka lielākā daļa starptautiskā līmenī sāktu iniciatīvu, kas vērstas pret derīgajiem izrakteņiem no konflikta zonām, ir izstrādātas ar mērķi veicināt atbildīgu rīcību nozarēs, kurās tiek pirkti derīgie izrakteņi, izmantojot metalurģijas uzņēmumu sertifikācijas sistēmas; aicina visās sertifikācijas programmās iekļaut attiecīgo cilvēktiesību aspektus saskaņā ar starptautiskiem standartiem, piemēram, standartiem, kas noteikti ESAO Pienācīgas pārbaudes pamatnostādņēs attiecībā uz atbildīgām izrakteņu piegādes ķēdēm no konfliktu skartajām un augsta riska teritorijām;
45. uzskata, ka, lai pašreizējās uzņēmējdarbības iniciatīvas attiecībā uz derīgajiem izrakteņiem no konflikta zonām spētu sekmīgi likvidēt saikni starp bruņotiem konfliktiem un derīgo

izraķteņu izmantošanu un lai nodrošinātu, ka tās atbilst ESAO noteiktajiem starptautiskajiem standartiem, būtu jāievieš Eiropas tiesību akti, kas reglamentētu minētās iniciatīvas un uzņēmumus, kuri darbojas ES un kuru darbība ir saistīta ar dabas resursu izmantošanu un tirdzniecību; tādēļ aicina Komisiju ierosināt saistošus tiesību aktus attiecībā uz derīgajiem izraķteņiem no konflikta zonām;

46. uzsver, ka saskaņā ar ES regulējumu uzņēmumiem, kuri izmanto un pārdod derīgos izraķteņus un citus dabas resursus, kas iegūti konfliktu skartās un augsta riska teritorijās, ir jāveic pienācīga pārbaude atbilstīgi ESAO „Pienācīgas pārbaudes pamatnostādņem attiecībā uz atbildīgām derīgo izraķteņu ķēdēm no konfliktu skartajām un augsta riska teritorijām”, lai papildinātu ES pārredzamības un grāmatvedības direktīvu pārskatīšanu attiecībā uz lielu uzņēmumu finansiālās un nefinansiālās informācijas atklāšanu, kā arī Doda-Franka (*Dodd-Frank*) likumā ietvertajiem noteikumiem par derīgajiem izraķteņiem no konflikta zonām; jo īpaši uzskata, ka minētajam tiesību aktam jābūt:
- a) tādām, ar ko ievieš juridiski saistošu pienākumu visiem augšupējiem ieguves un apstrādes uzņēmumiem, kuri darbojas ES un kuri izmanto un tirgo dabas resursus no konfliktu skartajām un augsta riska teritorijām, un visiem lejupējiem uzņēmumiem, kas pirmie laiž preces Eiropas tirgū, veikt pienācīgu piegādes ķēdes pārbaudi, lai noteiktu un mazinātu konfliktu zonu finansēšanas un cilvēktiesību pārkāpumu risku,
 - b) pamatotām uz attiecīgiem starptautiskiem instrumentiem, tostarp Starptautisko cilvēktiesību hartu, sīkāk izstrādātiem starptautiskiem līgumiem un standartiem cilvēktiesību jomā (piemēram, ANO Uzņēmējdarbības un cilvēktiesību pamatprincipi un programma „Aizsargāt, ievērot un labot”), Starptautiskās Darba organizācijas (SDO) pamatlīgumiem, starptautiskajām humanitārajām un krimināltiesībām un ESAO „Pienācīgas pārbaudes pamatnostādņem attiecībā uz atbildīgām derīgo izraķteņu piegādes ķēdēm no konfliktu skartajām un augsta riska teritorijām”,
 - c) tādām, kas attiecas uz visiem piegādes ķēdes posmiem un visiem tiem dabas resursiem bez izņēmuma, kas iegūti kādā no konfliktu skartajām vai augsta riska teritorijām,
 - d) pamatotām uz pieeju, kas orientēta uz risku un saskaņā ar kuru uzņēmumiem jānovērtē savas darbības pašreizējā un iespējamā nelabvēlīgā ietekme un jāsamazina konstatētie riski,
 - e) tādām, kurās ietverta prasība regulāri veikt neatkarīgas revīzijas un publiskot uzņēmuma uzticamības pārbaudes rezultātus,
 - f) tādām, kurās noteiktas prasības attiecībā uz uzņēmuma riska novērtēšanu un attiecībā uz pārvaldības sistēmu,
 - g) tādām, kurās ir ietverts sankciju mehānisms attiecībā uz gadījumiem, kad netiek ievērotas uz risku orientētas piegādes ķēdes pienācīgas pārbaudes prasības,
 - h) salīdzināmām ar prasībām, kas noteiktas Dodd-Frank likumā, lai, pildot ES prasības attiecībā uz atbildīgiem ieguves uzņēmumiem, automātiski tiktu izpildītas ASV tiesību aktu prasības;

47. uzsver, ka ES tiesību aktiem pienācīgas pārbaudes jomā vajadzētu veidot daļu no plašākas un papildinošas pieejas, kas vērsta uz konfliktu un nestabilitātes pamatcēloņu novēršanu, un tie jāpapildina ar attīstības atbalsta programmām, kurās vajadzētu risināt jautājumus saistībā ar pārvaldību un drošības nozares reformu un kurās par mērķi būtu jāizvirza vietējo pašpārvalžu un vietējo kopienu spēju veidošana, lai tās spētu ilgtspējīgi pārvaldīt savus dabas resursus par labu vietējiem iedzīvotājiem;
48. aicina ES atbalstīt ar derīgajiem izrakteņiem bagāto jaunattīstības valstu spēju veidošanu un ieviest programmas attiecībā uz derīgo izrakteņu neizmantošanu konfliktu zonu finansēšanai;
49. mudina jaunattīstības valstis īstenot valsts tiesību aktus pienācīgas pārbaudes jomā un kā prasību ietvert valsts derīgo izrakteņu ieguves kodeksā ESAO Pienācīgas pārbaudes pamatnostādnes;
50. mudina EĀDD veicināt dialogu ar galvenajām partnervalstīm (piemēram, Ķīnu, Japānu, Brazīliju, Indiju un Dienvidāfriku) par tādu tirdzniecības politiku svarīgo nozīmi, kurās ir ievērots „pienākuma aizsargāt” princips kopumā un jo īpaši ANO galvenie principi un ESAO sistēma;
51. aicina dalībvalstis sniegt vadlīnijas Eiropas uzņēmumiem attiecībā uz riska mazināšanas stratēģijām, darbojoties augsta riska un konflikta skartās teritorijās, lai attiecīgajās teritorijās palīdzētu minētajiem uzņēmumiem turpināt darbību, ja tā ir arī vietējo iedzīvotāju interesēs;
52. uzdod priekšsēdētājam nosūtīt šo rezolūciju Padomei un Komisijai.

PASKAIDROJUMS

Valstis, kas ilgstoši importē derīgos izrakteņus, piemēram, ASV, Japāna un Eiropas valstis, saskaras ar arvien lielāku konkurenci par piekļuvi stratēģiski svarīgiem minerāliezvielu resursiem un to piegādes drošību. Šajā situācijā jaunattīstības valstīm ir iespēja gūt labumu no saviem dabas resursiem.

Lai gan līdz šim nepieredzēti lielais pieprasījums pēc derīgajiem izrakteņiem un citiem dabas resursiem pasaulē ir unikāla iespēja, lai derīgo izrakteņu ieguve veicinātu ilgtspējīgu attīstību, tas arī rada nopietnas problēmas jaunattīstības valstīs. Īpaši vērtīgu dabas resursu, tostarp naftas, gāzes, derīgo izrakteņu un kokmateriālu, izmantošana ir galvenais konfliktu avots pasaulē, jo īpaši tādēļ, ka pieaug konkurence par tādiem atjaunojamiem resursiem kā zeme un ūdens, kuriem ir tendence samazināties. To vēl vairāk saasina vides degradācija, cilvēku skaita palielināšanās un klimata pārmaiņas. Zemes un dabas resursu nesaimnieciska izmantošana veicina jaunu konfliktu rašanos un neļauj rast miermīlīgu risinājumu pašreizējiem konfliktiem.

Kopumā referente uzskata, ka tam, lai derīgo izrakteņu ieguve kļūtu par jaunattīstības valstu attīstības procesu sekmējošu faktoru, ir vajadzīga visaptveroša stratēģija, kurā cita starpā tiek risināti šādi uzdevumi: kā novērst pamatcēloņus problēmai, kas saistīta ar derīgo izrakteņu ieguvi konflikta zonās; kā labāk pārvaldīt derīgo izrakteņu ieguves ietekmi uz vidi, sociālo ietekmi un ietekmi uz cilvēktiesībām un kā labāk atbalstīt un integrēt amatniecības līmeņa un neliela apjoma derīgo izrakteņu ieguvi. Papildus ir jārisina šādi svarīgi jautājumi: korporatīvās sociālās atbildības iniciatīvu būtība un statuss; jautājums par ieņēmumu no derīgo izrakteņu ieguves gūšanu, pārvaldību un sadali; ar derīgajiem izrakteņiem saistītās saiknes optimizācija un ietekme uz starptautisko tirdzniecību un noteikumi investīcijām industrializācijā, kuras pamatā ir derīgo izrakteņu ieguve.

Derīgo izrakteņu ieguve un ilgtspējīga attīstība

Kamēr ES valstīs palielinās resursu ražīgums, jaunattīstības valstis cenšas novērst ietekmi uz vidi, ko rada derīgo izrakteņu ieguves paplašināšanās, kas tādējādi uzliek tām papildu slogu saistībā ar resursu izmantošanas ietekmi uz vidi. Tādējādi derīgo izrakteņu ieguve var kavēt Tūkstošgades attīstības mērķu sasniegšanu. Būtībā daudzas vides problēmas, kas saistītas ar derīgo izrakteņu ieguvi, rada virszemes ūdeņu un gruntsūdens piesārņojumu un konkurenci par ūdeni, tādējādi apdraudot lauksaimnieku un/vai zvejas kopienu iztiku. Derīgo izrakteņu ieguve var būt mežu izciršanas, augsnes degradācijas, gaisa piesārņojuma cēlonis, un radīt ekosistēmu līdzsvara traucējumus, būtiski veicinot globālo sasilšanu.

Turklāt derīgo izrakteņu ieguve arī rada nelabvēlīgu sociālo ietekmi, kas var izraisīt spriedzi un konfliktus teritorijās, kurās iegūst derīgos izrakteņus. Piemēram, derīgo izrakteņu ieguves raksturīga iezīme ir cilvēku pārvietošana un piespiedu izraidīšana. Konkurencē par zemi derīgo izrakteņu ieguve konkurē ar citiem zemes izmantošanas veidiem, piemēram, lauksaimniecību, un tādējādi var apdraudēt vietējo iedzīvotāju iztiku, u. c.

Ņemot vērā, ka starptautiskajiem uzņēmumiem jaunattīstības valstīs ir izšķirīga nozīme, referente uzskata, ka šo uzņēmumu izcelsmes valstīm un to akcionāriem būtu jāuzņemas

sociālā atbildība, jo īpaši, ja tie darbojas valstīs, kurās ir vājākas pārvaldības sistēmas un kurām nav sarunu vešanas spēju. Tomēr ir vienlīdz svarīgi, lai jaunattīstības valstis īstenotu reformas, kas nodrošina derīgo izrakteņu ilgtspējīgu ieguvu, jo tiesības vides, ekonomikas, sociālajā un darba jomā pēc būtības nosaka, ka tiek ieviesti demokrātiskas pārvaldības procesi, iestādes un sistēmas.

Privātā sektora nozīme

Patlaban ir sāktas dažādas starptautiskas iniciatīvas korporatīvās sociālās atbildības jomā gan valdības līmenī, izmantojot starpvaldību organizācijas, gan privātā sektora vai pilsoniskās sabiedrības organizāciju līmenī. Tomēr šis jēdziens nekad nav bijis skaidri definēts, un tādējādi tas tika dažādi interpretēts. Neņemot vērā pašreizējās neskaitāmās iniciatīvas korporatīvās sociālās atbildības jomā, tikai dažās no tām ir plaši izmantotas starptautiskās programmas, kas aptver visas trīs korporatīvās sociālās atbildības ilgtspējīgas attīstības dimensijas (sociālo, vides, tautsaimniecības dimensiju). Tādējādi tās faktiski nav salīdzināmas. Šāda fragmentāra pieeja, kas pievērsta atsevišķiem uzņēmumu ētiskas rīcības aspektiem, veicina vispārēju pārredzamības trūkumu attiecībā uz uzņēmuma darbības vispārīgo ilgtspēju.

Turklāt, lai gan dažas iniciatīvas ir būtisks panākums virzībā uz korupcijas novēršanu derīgo izrakteņu ieguves nozarēs, piemēram, Ieguves rūpniecības pārredzamības iniciatīva (*Extractive Industries Transparency Initiatives, EITI*), vai uz tādas ētiskas uzņēmējdarbības prakses iekļaušanu kā Starptautiskā derīgo izrakteņu ieguves un metālu padome (*International Council of Mining and Metals, ICMM*), tās neradīja būtiskus uzlabojumus, jo trūkst izpildes mehānismu un nav ieviests process reaģēšanai uz standartu pārkāpumiem.

Tādējādi referente uzskata, ka pašreizējā brīvprātīgu pieeju un standartu izplatība dažādos līmeņos (valsts, starptautiskajā, vispārējā un nozares līmenī) neizbēgami rada situāciju, ka patērētājiem, investoriem un politikas veidotājiem nav pieejami efektīvi pārskatatbildības, uzraudzības un pārredzamības mehānismi. Ņemot vērā iepriekš minēto, iniciatīvas korporatīvās sociālās atbildības jomā var pastiprināt divējādi.

Pirmkārt, referente uzskata, ka ir svarīgi izmantot ne tikai brīvprātīgu pieeju, un aicina efektīvi īstenot četras galvenās starpvaldību iniciatīvas korporatīvās atbildības jomā, kurām ir nepārprotams valdību augsta līmeņa politikas atbalsts starptautiskajā līmenī. Minētās iniciatīvas ir šādas: SDO Deklarācija par pamatprincipiem un tiesībām darbā, ESAO Pamatnostādnes starptautiskiem uzņēmumiem, ANO iniciatīva „*Global Compact*” (UNGC) un ANO Uzņēmējdarbības un cilvēktiesību pamatprincipi (UNGP). Līdz šim tās ir bijušas brīvprātīgas pieejas, kas ir palīdzējušas panākt vienprātību un vienotu korporatīvās sociālās atbildības formulējumu. Tomēr tās līdz šim ir izrādījušās neefektīvas, lai sniegtu būtisku ieguldījumu vispārējo sociālo un vides mērķu sasniegšanā, ņemot vērā, ka tās nav bijušas īstenotas.

Starptautiskās tirdzniecības un investīciju politika

Starptautisko noteikumu par tarifa piemērošanu, subsīdiju, eksporta ierobežojumu, ārvalstu uzņēmumiem piemērojamo veiktspējas prasību un intelektuālā īpašuma darbības jomu un elastīgumu līdz šim ir izmantojušas valstis, kas īsteno valsts industriālās attīstības politiku.

Tomēr pašreizējā starptautiskās tirdzniecības un investīciju politika ir uzsvērusi jaunattīstības valstu grūtības virzībā uz savas valsts interešu un ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanu.

Pagājušā gadsimta 80. gadu beigās sākta plaša tautsaimniecības, tirdzniecības un investīciju liberalizācija, kas sākotnēji tika veikta saskaņā ar Pasaules Bankas un SVF nosacījumiem, bija paredzēta, lai veicinātu ārvalstu investīciju atjaunošanu derīgo izrakteņu ieguves nozarē. Tomēr šī liberalizācija ir vājinājusi strukturālo stabilitāti jaunattīstības valstīs, kas iegūst derīgos izrakteņus. Lai gan, izmantojot ārvalstu investīcijas, ir atjaunota un paplašināta derīgo izrakteņu ieguve un eksports, to devumu sociālajā un ekonomiskajā attīstībā tiek apšaubīts daudzās ar derīgajiem izrakteņiem bagātajās Āfrikas valstīs. Mūsdienās šajās valstīs tiek veikta nevis tautsaimniecības diversifikācija, bet gan tajās kopumā ir mazāk daudzveidīga ekonomika, kas vairāk vērsta, piemēram, gan uz zemas pievienotās vērtības derīgo izrakteņu, gan lauksaimniecības produkcijas eksportu, kas ir īpaši jutīgs pret ārējiem cenu satricinājumiem.

Vēl viena risināma problēma attiecas uz Starptautiskās Finanšu korporācijas (IFC) un ANO īpašā referenta uzņēmējdarbības un cilvēktiesību jautājumos vadībā veikto pētījumu „Stabilizācijas klauzulas un cilvēktiesības” (2009. gada maijs), kurā konstatēts, ka atsevišķi privāti līgumi starp ieguldītājiem un uzņēmējām valstīm varētu ierobežot valsts spēju aizsargāt cilvēktiesības. Proti, pētījumā konstatēts, ka ieguves rūpniecības nozares nolīgumos ir ierobežojošākās klauzulas, kas varētu neļaut ārvalstu investīcijām piemērot jaunus tiesību aktus sociālajā un vides jomā, vai pieprasīt, lai uzņēmējas valstis kompensē ieguldītājam atbilstības izmaksas.

Saistībā ar to, ka vispārējā pieredze liecina, ka, lai izejvielu eksportētājs kļūtu par līderi jaunāko tehnoloģiju jomā, ir jāizveido dinamiska saikne starp katru derīgo izrakteņu ķēdes posmu, referente uzskata, ka veikspējas prasības, obligātas vietējas satura vai tehnoloģiju pārneses prasības attiecībā uz līgumiem, atļaujām un investīciju nolīgumiem varētu palīdzēt iekļaut izejvielu ieguves nozari plašākā valsts un reģionālās tautsaimniecības attīstības kontekstā. Tādējādi ES investīciju līgumi būtu jāizstrādā tā, lai tajos atspoguļotu taisnīgu līdzsvaru starp ieguldītāju tiesībām un pienākumiem, paredzot jaunattīstības valstu politikas īstenošanu attīstības mērķu sasniegšanai.

Tarifi ir biežāk izmantotais tirdzniecības instruments, ko izmanto industrializācijas atbalstīšanai un jauno nozaru aizsardzībai. Savukārt tarifu samazināšana ir bijusi tirdzniecības liberalizācijas pamatā kopš pagājušā gadsimta 80. gadiem. Turklāt starpposma EPN ir ietverts neliels to sensitīvo produktu saraksts, uz kuriem neattiecināta tarifu samazināšanu, vienlaikus norādot īpašus noteikumus attiecībā uz jauno nozaru aizsardzību. ĀKK valstis bieži ir paidušas šādas bažas, un tās ir pienācīgi jāņem vērā. Lai gan ir atzīts, ka rūpniecības tarifi nav vienīgais, ne arī kāds īpašs instruments diversifikācijas un tehnoloģiju modernizācijas veicināšanai, referente uzskata, ka jaunattīstības valstīm tas ir vajadzīgs, lai atspoguļotu virzību uz tehnoloģiju modernizāciju, un tādējādi atbalstītu diversifikāciju un tehnoloģiju modernizāciju.

Turklāt saistībā ar to, ka dažas ĀKK valstis ir paidušas bažas par EPN ierobežojumiem attiecībā uz eksporta nodokļiem, referente uzskata, ka arī tajā gadījumā, kad eksporta nodokļi automātiski neveicina vietējo ražošanas vai pārstrādes nozaru attīstību, tie ir likumīgs instruments attīstības un tautsaimniecības diversifikācijas veicināšanai. Labi izstrādāta

eksporta progresīvā nodokļa sistēma arī var būt ienākumu stabilizācijas instruments, gūstot neplānotus ieguvumus un mazinot cenu pazemināšanās nelabvēlīgo ietekmi uz ražotāju ienākumiem.

Vispārīgi runājot, stratēģijas ir vajadzīgas, lai ieviestu ienesīgas licencēšanas un nodokļu struktūras, kas palielinātu ieņēmumu plūsmu un veicinātu plašāku tautsaimniecisko attīstību. Tādēļ referente uzskata, ka ES palīdzība attiecībā uz nodokļu pārvaldību jaunattīstības valstīs ir ļoti būtisks visaptverošās stratēģijas aspekts, lai „resursu lāsts” kļūtu par „resursu svētību” nabadzības izskaušanai.

Referente galvenokārt uzskata, ka ieguvumu godīgas un taisnīgas sadalīšanas labad derīgo izrakteņu ieguves atļaujas un citi aktīvi būtu jāpārdod vai jāpiešķir, izmantojot atklātas un konkurētspējīgas iepirkuma procedūras.

Derīgie izrakteņi no konflikta zonām

„Derīgie izrakteņi no konfliktu zonām jeb derīgie izrakteņi, kurus iegūst bruņotu konfliktu apstākļos un pārkāpjot cilvēktiesības, ir būtisks „resursu lāsta” aspekts, attiecībā uz kuru ir jāizstrādā regulējums. Lai gan starptautiskā sabiedrība ir sākusi vairākas iniciatīvas, lai veiktu starptautiska līmeņa uzlabojumus derīgo izrakteņu ieguves nozarē, piemēram, Kimberlijas procesa sertifikācijas sistēma (KPCS), ESAO „Pienācīgas pārbaudes pamatnostādnes attiecībā uz atbildīgām derīgo izrakteņu piegādes ķēdēm no konfliktu skartajām un augsta riska teritorijām” un Doda-Franka (*Dodd-Frank*) likums, vēl ir daudz darāmā, lai risinātu problēmu, kas saistīta ar konfliktiem un nopietniem cilvēktiesību pārkāpumiem derīgo izrakteņu ieguves nozarē.

Lai gan nesenie centieni likvidēt saikni starp derīgo izrakteņu piegādes ķēdēm un vardarbīgiem konfliktiem galvenokārt tika attiecināti uz Kongo Demokrātiskās Republikas austrumu daļu, ir jārikojas, lai novērstu risku Eiropas uzņēmumiem, kuri iegūst dabas resursus konfliktu skartajās un augsta riska zonās.

Patlaban esošās sertifikācijas sistēmas attiecībā uz derīgo izrakteņu ieguvu ir panākums virzībā uz pārredzamāku piegādes ķēžu izveidi starp raktuvēm un metalurģijas uzņēmumiem, un tās veido daļu no plašāka risinājuma, lai patiesi ņemtu vērā cilvēktiesību aspektu. Tomēr, lai minētās iniciatīvas paplašinātu, starptautiskajai sabiedrībai būtu jāturpina sadarbība ar ieguves rūpniecības nozarēm, lai izveidotu kopīgu un visaptverošu pieeju attiecībā uz derīgajiem izrakteņiem no konfliktu zonām, ne vien attiecībā uz konfliktu finansēšanas pārtraukšanu, bet arī attiecībā uz cilvēktiesībām, darba apstākļiem un standartiem vides jomā.

Šajā nolūkā referente uzskata, ka ES ir jāpieņem tiesību akti attiecībā uz prasību Eiropas uzņēmumiem veikt pienācīgu piegādes ķēdes pārbaudi, lai nodrošinātu, ka tās dabas resursu ieguvē un tirdzniecībā neveicina konfliktu finansēšanu vai cilvēktiesību pārkāpumus. ES regulējums, kas darbības jomā ziņā ir vispārējs, un ir pamatots uz pašreizējām starptautiskajām sistēmām, varētu būt nozīmīgs, lai minētie uzņēmumi nodrošinātu ilgtspējīgu un atbildīgu piekļuvi svarīgākajiem dabas resursiem. Tas nodrošinātu arī to, ka Eiropas uzņēmumiem piemēro prasības, kas ir līdzvērtīgas ASV Doda-Franka (*Dodd-Frank*) likuma 1502. iedaļā minētajām prasībām, vienlaikus novēršot trūkumus šajās prasībās.

Piegādes ķēdes pienācīgas pārbaudes prasības ieviešana attiecībā uz uzņēmumiem, vēl nenozīmē, ka tiks sekmīgi likvidēta saikne starp bruņotiem konfliktiem un derīgo izrakteņu izmantošanu. Tādēļ referente aicina izstrādāt plašāku pieeju, kurā būtu ietvertas attīstības programmas, kas atbalsta, piemēram, institucionālo attīstību, derīgo izrakteņu ieguves nozares sakārtošanu atbilstoši oficiāli noteiktām prasībām, cilvēktiesību pārkāpumu novēršanu un darba pamattiesību īstenošanu. Tikai tādā veidā savu pamatvajadzību nodrošināšanai vietējiem iedzīvotājiem nebūs jānodarbojas ar kontrabandu vai jāpievienojas nemiernieku grupām, bet atmaksāsies līdzdalība starptautiskajās iniciatīvās par derīgo izrakteņu ilgtspējīgu ieguvu.

KOMITEJAS GALĪGAIS BALSOJUMS

Pieņemšanas datums	11.2.2014
Galīgais balsojums	+: 20 -: 3 0: 0
Komitejas locekļi, kas bija klāt galīgajā balsošanā	Thijs Berman, Ricardo Cortés Lastra, Véronique De Keyser, Nirj Deva, Leonidas Donskis, Charles Goerens, Catherine Grèze, Mikael Gustafsson, Bill Newton Dunn, Jean Roatta, Birgit Schnieber-Jastram, Keith Taylor, Anna Záborská, Iva Zanicchi
Aizstājēji, kas bija klāt galīgajā balsošanā	Philippe Boulland, Emer Costello, Edvard Kožušník, Csaba Óry, Cristian Dan Preda, Judith Sargentini
Aizstājēji (187. panta 2. punkts), kas bija klāt galīgajā balsošanā	Josefa Andrés Barea, Małgorzata Handzlik, Tadeusz Ross